



કુર્આનની સર્વગ્રાહી તફસીર (વિવરણ)

મઆરિફુલ કુર્આન

ગુજરાતી

મૂળ લેખક

હઝરત મવલાના મુફતી મુહમ્મદ શફીઝ્ સા. (રહ.)

અનુવાદક

ઈલ્યાસ ગુલામમુહમ્મદ આદમ સાલેહ પટેલ (ખાનપુરી)

પ્રકાશક

હઝરત મવલાના ઈસ્માઈલ વલી ભૂતા સા. (દા.ખ.)

સ્થાપક તથા મોહતમિમ

જમિઅતુલ ઝનાત ટંકારીઆ
મુ.પો. ટંકારીઆ,
તા. જિ. ભરૂચ (ગુજરાત)



www.maarifulqurangujarati.com

કાનૂની ચેતવણી: ● આ તફસીરનો હેતુ ફી-સબિલિલ્લાહ પ્રચાર પ્રસારનો છે, જેથી કોઈપણ વ્યક્તિએ પ્રસ્તુત વેબસાઈટના કોઈપણ સાહિત્યનો અથવા તેના કોઈપણ ભાગનો ઉપયોગ વેપારી ધોરણે કરવાની અથવા કિતાબ સ્વરૂપે છપાવવાની સખત મનાઈ છે. માત્ર ઓનલાઈન શેરીંગ કોઈપણ પ્રકારના એડીટીંગ સિવાય કરી શકાય છે.

● પ્રકાશક પાસે આ તફસીરના પ્રિન્ટેડ કોપીના સર્વ હક્ક કોપી રાઇટેડ હોવાના કારણે મઆરિફુલ કુર્આન ગુજરાતીમાંથી પ્રકાશક અને અનુવાદકનો પ્રિન્ટેડ કોપીનો પેજ નંબર, ભાગ નંબરનો હવાલો આપી કોઈ ફકરો કે વાક્ય કોઈ કિતાબ અથવા લેખમાં કોઈપણ જાતના એડીટીંગ વિના લખી / છાપી શકાય છે.

● આ બાબતોનું ઉલ્લંઘન કરનાર સામે કાયદેસરની કાનૂની કાર્યવાહી કરવાની સખત ચેતવણી આપવામાં આવે છે.

નોંધ : મઆરિફુલ કુર્આન ગુજરાતીના ૧૧ ભાગોની હાર્ડ પ્રિન્ટેડ કોપી મેળવવા માટે પ્રકાશક હઝરત મવલાના ઈસ્માઈલ ભૂતા સાહબનો સંપર્ક કરવા વિનંતી છે.

Designed and Typesetting By: Safwan Patel Khanpuri

પ્રકરણ (૮૨)

સૂરએ ઇન્ફિતાર

સૂરએ ઇન્ફિતાર મક્કામાં નાઝિલ થઈ અને તેની ૧૯ આયતો છે.

આયતો : (સૂરએ ઇન્ફિતાર : આયત નં. ૧ થી ૧૯)

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ ۸۲ سُورَةُ الْاِنْفِطَارِ مَكِّيَّةٌ ۸۲ ﴿رُوحِهَا﴾

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ۙ ۱ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ اِنْتَثَرَتْ ۙ ۲ وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ ۙ ۳ وَ

اِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ۙ ۴ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَاَخَّرَتْ ۙ ۵ يَا أَيُّهَا الْاِنْسَانُ مَآ

عَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ۙ ۶ الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوِّكَ فَعَدَلَكَ ۙ ۷ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ

رَبِّكَ ۙ ۸ كَلَّا بَلْ تُكَدِّبُونَ بِالَّذِينَ ۙ ۹ وَ اِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ۙ ۱۰ كَرَامًا

كَاتِبِينَ ۙ ۱۱ يَعْلمُونَ مَآ تَفْعَلُونَ ۙ ۱۲ اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۙ ۱۳ وَ اِنَّ الْفُجَّارَ

لَفِي جَحِيمٍ ۙ ۱۴ يَصَلُّونَهَا يَوْمَ الرَّيِّ ۙ ۱۵ وَمَآ هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ ۙ ۱۶ وَمَآ اَدْرَاكَ

مَآ يَوْمُ الرَّيِّ ۙ ۱۷ ثُمَّ مَآ اَدْرَاكَ مَآ يَوْمُ الرَّيِّ ۙ ۱۸ يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ

لِنَفْسٍ شَيْئًا ۙ ۱۹ وَالْاَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ۙ ۲۰

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

તરજુમો / તફસીર :

અલ્લાહના નામથી શરૂ કરું છું જે ઘણો જ દયાળુ અને કૃપાળુ છે.

જ્યારે આકાશ ચીરાઈ જશે (૧) અને જ્યારે તારાઓ (તૂટીને) ખરી પડશે (૨) અને જ્યારે (મીઠા, ખારા) સમુદ્રો ઉભરાઈ નીકળશે (૩) અને જ્યારે (મુદાઓને સજીવન કરવા) કબરો ઉપર-તળે કરવામાં આવશે (૪) તો (તે

વેળા) દરેક વ્યક્તિ પોતાનું આગળ મોકલેલું અને પાછળ મૂકેલું જાણી લેશે. (૫) હે ઈન્સાન ! તને કઈ વસ્તુએ તારા તે માયાળુ પરવરદિગારથી ભ્રમાવી દીધો ? (૬) જેણે તને પેદા કર્યો, ફરી તને સુડોળ બનાવ્યો, ફરી તેને ખરાબર કર્યો (૭) (અને) જે મુખાકૃતિમાં તેણે ચાહ્યું તને જોડી દીધો. (૮) (છતાં તમે) કંઈ (કર્યું) નહિ, બલકે તમે તો ઈન્સાફ(ના દિવસ)ને જ જૂઠાડો છો (૯) અને બેશક, તમારા ઉપર રક્ષકો (૧૦) માનવંત કરણી લખનારા (નિર્માણ) છે, (૧૧) જેઓ તમારી સૌ કરણીઓને જાણે છે. (૧૨) બેશક, નેક લોકો જન્મતમાં હશે (૧૩) અને ખરેખર, પાપીઓ જહન્નમમાં હશે, (૧૪) ન્યાયના દિવસે તેઓ તેમાં દાખલ થશે (૧૫) અને તેઓ (તેમાં દાખલ થયા પછી) તેનાથી (કદી) જુદા થનાર નથી. (૧૬) વળી, તમને કંઈ ખબર છે કે ન્યાયનો દિવસ કેવો છે ? (૧૭) ફરી (સાંભળો) તમને કંઈ ખબર છે કે ન્યાયનો દિવસ કેવો છે ? (૧૮) અને તે એવો દિવસ છે કે જેમાં કોઈ જીવ બીજા જીવનું જરા પણ ભલું કરી શકશે નહિ અને તે દિવસે સંપૂર્ણ સત્તા અલ્લાહની જ હશે. (૧૯)

વિસ્તૃત વિવરણ :

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ એટલે કે જ્યારે કયામતની તે પરિસ્થિતિઓ સામે આવી ચૂકશે જેનું વર્ણન સૂરતની શરૂઆતમાં કરવામાં આવ્યું છે, આસમાનનું ફાટી જવું, તારાઓનું ખરી જવું, બધા જ ખારા મીઠા સાગરો સરોવરોનું એક થઈ જવું, કબરોએથી મૃત લોકોનું ઉઠવું; તે વખતે દરેક માનવી જાણી જશે કે તેણે શું આગળ મોકલ્યું છે અને શું પાછળ છોડ્યું છે. આગળ મોકલવાથી ભાવાર્થ તેના ઉપર અમલ કરી લેવો છે અને પાછળ છોડવાથી ભાવાર્થ અમલ છોડી દેવો છે. આમ કયામતના દિવસે દરેક વ્યક્તિ જાણી લેશે કે તેણે નેક અને ખરાબ શું શું અમલ કર્યા અને નેકી અને બદીમાંથી કઈ વસ્તુ અપનાવી હતી અને એ અર્થ પણ હોઈ શકે છે કે આગળ મોકલેલા અમલોથી ભાવાર્થ તે અમલ હોય જે તેણે પોતે કર્યા, ભલે નેક હોય અથવા ખરાબ અને પાછળ છોડવાથી ભાવાર્થ તે અમલ હોય જેને તેણે પોતે તો નથી કર્યા પરંતુ તેનો રિવાજ દુનિયામાં પાડી ગયો, જો તે નેક કામ છે તો તેને તેનો સવાબ મળતો રહેશે

અને ખરાબ છે તો તેની બુરાઈ તેના આ'માલનામામાં લખવામાં આવતી રહેશે, જેમકે હદીષમાં છે કે જે વ્યક્તિએ ઇસ્લામમાં કોઈ સારી સુન્નત અને તરીકો અપનાવ્યો તેને તેનો સવાબ હંમેશા મળતો રહેશે અને જેણે કોઈ ખરાબ રિવાજ અને ગુનાહનું કામ દુનિયામાં ચાલુ કર્યું તો જ્યાં સુધી લોકો આ બુરા કામમાં સંડોવાયેલા રહેશે તેનો ગુનાહ આ વ્યક્તિ માટે પણ લખવામાં આવતો રહેશે. આ વિષય પ્રથમ પણ આયત **وَآخِرُ مِمَّا قَدْ دُمَّ وَأَخْرُ** હેઠળ પસાર થઈ ચૂક્યો છે.

يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ આનાથી આગલી આયતમાં અંતિમ પરિણામ અને કયામતની ભયાનક પરિસ્થિતિઓનું વર્ણન કર્યું અને આ આયતમાં માણસની શરૂઆત એટલે કે તેના સર્જનની શરૂઆતના તબક્કાનું વર્ણન કર્યું. આ મિશ્રણનો તકાદો એ હતો કે માનવી થોડો પણ વિચાર અને મનન કરે તો અલ્લાહ તઆલા અને તેના રસૂલ **ﷺ** ઉપર ઈમાન લઈ આવે અને તેમના હુકમોનો ખુલ્લેઆમ વિરોધ ન કરતો ફરે, પરંતુ માનવી ગફલત અને ભૂલમાં પડી ગયો તેના ઉપર ચેતવણી આપવા અને જાગૃત કરવા એ પ્રશ્ન કર્યો કે હે માનવી ! તારી શરૂઆત અને અંતની આ પરિસ્થિતિઓ સામે હોવા છતાં તને કઈ વસ્તુએ ભૂલ અને ધોકામાં નાંખી રાખ્યો છે કે અલ્લાહ તઆલાની નાફરમાની કરે છે ?

અત્રે માણસની શરૂઆતના સર્જનના તબક્કાઓનું વર્ણન કરવામાં પ્રથમ કહ્યું, **خَلَقَكَ فَسَوَّكَ** એટલે કે અલ્લાહ તઆલાએ તને પેદા કર્યો અને માત્ર પેદા જ નથી કર્યો બલકે તારા અસ્તિત્વ અને તમામ અવયવોને એક ખાસ યોગ્યતા સાથે ઠીકઠાક બનાવ્યો, દરેક અવયવને તેના યોગ્ય સ્થાને મૂક્યું, દરેક અવયવની લંબાઈ પહોળાઈ અને જાડાઈ તેના યોગ્ય પ્રમાણસર બનાવી કે જો તેનાથી થોડું પણ ઓછું વતું થઈ જાય તો માણસના અવયવોમાં તે લાભ બાકી ન રહે જે તેના હાલના સ્વરૂપમાં બાકી છે. ત્યારબાદ ફરમાવ્યું, **فَعَدَلَك** એટલે કે તારા અસ્તિત્વને એક ખાસ મધ્યમસર પ્રમાણ બખ્શ્યું જે દુનિયાના કોઈ બીજા પ્રાણીમાં નથી. અવયવોના પ્રમાણસર હોવાના આધારે પણ તથા સ્વભાવ અને પ્રકૃતિના આધારે પણ; કે માનવીના સર્જનમાં વિવિધ તત્ત્વો સામેલ છે; લોહી (Blood), બલગમ (Phlegm), સવદા સફરા (Black bile and yellow

સૂરએ ઇન્ફિતાર-૮૨ : ૧ થી ૧૯ પારઠ : ૩૦ મઆરિફુલ કુર્આન (ભાગ-૧૧)

bile), કોઈ ગરમ, કોઈ ઠંડું. પરંતુ હિકમતે રબ્બાનીએ આ વિવિધ વસ્તુઓથી એક સમતોલ સ્વભાવ અને પ્રકૃતિ તૈયાર કરી, ત્યારબાદ એક ત્રીજી વિશેષતા વર્ણન કરવામાં આવી.

اَيُّ صُوْرَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ એટલે કે દરેક માનવીનું સર્જન એક ખાસ સ્વરૂપ અને પદ્ધતિસર હોવામાં સમાનતા છે, આથી દેખીતી રીતે એવું હોવું જોઈતું હતું કે બધાનું એક જ સ્વરૂપ, એક જ ચહેરો મ્હોરો અને એક જ સ્વભાવ હોત પરંતુ આવું થવાથી એકબીજાથી તફાવત કરી અલગ ઓળખવું લગભગ અશક્ય થઈ જાત, પરંતુ અલ્લાહ જલ્લ શા'નુહૂની સંપૂર્ણ કુદરતે અને ઉચ્ચ પ્રકારની હિકમતે કરોડો, અબજો અને ખર્વોની સંખ્યામાં માનવોના સ્વરૂપ, ચહેરા, મ્હોરામાં એવો તફાવત અને વિશિષ્ટતા મૂકી છે કે જે એકબીજાથી સંપૂર્ણપણે ક્યારેય નથી મળતો અને તેમાં સ્પષ્ટ તફાવત રહે છે.

માણસના શરૂઆતના સર્જનની આ વિશિષ્ટતાઓ વર્ણન કર્યા પછી કહ્યું
مَا عَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ હે ગાફેલ માનવી ! જે પરવરદિશારે તારા અસ્તિત્વમાં આવી આવી વિશિષ્ટતાઓ અને ભિન્નતાઓ ઉત્પન્ન કરી તેના વિશે તે શા માટે ધોકો અને ફરેબ ખાધો કે તેને જ ભૂલી બેઠો !? તેના હુકમોની નાફરમાની કરવા લાગ્યો ! તને તો તારા શરીરના સાંધે સાંધા અલ્લાહ તઆલાની યાદ અપાવવા અને તેનું આજ્ઞાપાલન કરવા માટે મજબૂર કરવા પૂરતા હતા, પછી આ ભૂલ અને ગફલત, આ અભિમાન અને ધોકો કેવી રીતે લાગ્યો !? આ સ્થળે રબ્બની સિફત "કરીમ" વર્ણન કરીને એ જવાબ તરફ પણ ઈશારો કરી દીધો કે માનવીની ભૂલ અને ધોકામાં પડવાનું કારણ અલ્લાહ તઆલાનું કરીમ (કૃપાવંત) હોવું છે કે તે પોતાની દયા અને કૃપાથી માનવીને તેના ગુનાહો ઉપર તાત્કાલિક સજા નથી આપતો બલકે તેની રોજી, છૂટછાટ અને દુનિયવી આરામમાં પણ કોઈ કમી નથી કરતો. આ દયા અને કૃપા તેના અભિમાન અને ધોકાનું કારણ બની ગઈ જ્યારે કે થોડીક બુદ્ધિ અને સમજદારીથી કામ લીધું હોત તો આ દયા અને કૃપા અભિમાન અને ગફલતનું કારણ બનવાના કારણે પોતાના રબ્બે કરીમના વધારે અહેસાનોનો શુક્રગુઝાર થઈને આજ્ઞાપાલનમાં લાગી જવાનું કારણ બની જવું જોઈતું હતું.

كَمْ مِّنْ مَّغْرُوْرٍ تَحْتِ السِّتْرِ وَهُوَ لَا يَشْعُرُ, એ ફરમાવ્યું,

સૂરએ ઇન્ફિતાર-૮૨ : ૧ થી ૧૯ પારહ : ૩૦ મઆરિકુલ કુર્આન (ભાગ-૧૧)

એટલે કે કેટલાય માનવો એવા છે કે અલ્લાહ તઆલાએ તેમની ખામીઓ અને ગુનાહો ઉપર પડદો નાંખી રાખ્યો છે, તેમને અપમાનિત નથી કર્યા, તેઓ આ કૃપા અને દયાથી વધારે અભિમાન અને ધોકામાં સંડોવાઈ ગયા.

تَنو سَابْدِ اِو وَاكْط سَاثِو اِو تِو سَابْدِ اِو رَافِو رَافِو نَعِو وَاِنَّ الْفَجَارَ لَفِو جَحِو
 જે પ્રથમ આવી ચૂક્યો છે, એટલે કે عِلْمَتْ نَفْسٌ مَا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ અને કયામતના દિવસે દરેક માનવીના પોતપોતાના અમલ તેની સામે આવી જશે. આ વાક્યમાં આ અમલની સજા અને બદલાનું વર્ણન છે કે આજ્ઞાપાલક અને નેક સાલિહ તો તે દિવસે અલ્લાહ તઆલાની નેઅમતોથી ખુશ હશે અને બળવાખોર નાફરમાનો જહન્નમની આગમાં હશે.

وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ એટલે કે જહન્નમી લોકો કોઈ પણ સમયે જહન્નમમાંથી ગાયબ થઈ શકશે નહીં, તેમના માટે કાયમી અને હંમેશાના અઝાબનો હુકમ છે, لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا એટલે કે કોઈ વ્યક્તિ પોતાની ઈચ્છાથી કોઈ બીજાને મહશરમાં કોઈ લાભ પહોંચાડી શકશે નહીં અને ન જ કોઈની તકલીફ ઓછી કરી શકશે, તેનાથી સિફારસનો નકાર નથી થતો કારણ કે કોઈ વ્યક્તિ કોઈની સિફારસ પોતાની ઈચ્છાથી કરી શકશે નહીં જ્યાં સુધી કે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈજત કોઈ વ્યક્તિને કોઈની સિફારસ કરવાની પરવાનગી ન આપી દે, તેથી અસલ હુકમનો માલિક અલ્લાહ તઆલા જ છે. તે જ પોતાની કૃપાથી કોઈની સિફારસની પરવાનગી આપી દે અને પછી સિફારસ કબૂલ કરી લે તો તેનો પણ આ જ હુકમ છે. વલ્લાહુ અઅલમુ.

تَمَّتْ سُورَةُ الْإِنْفِطَارِ بِحَمْدِ اللَّهِ لَيْلَةَ الْأَرْبَعَاءِ ٨ شَعْبَانَ ١٣٩١هـ

અલ્લમ્દુલિલ્લાહ ! સૂરએ ઇન્ફિતાર પૂર્ણ થઈ.

□□□□□□□□□□

તારીખ : ૨૪ ડિસેમ્બર ૨૦૧૪ મુતાબિક ૦૧ રબિ.અવ્વલ ૧૪૩૬ હિજરી

ગુજરાતી અનુવાદક : ઈલ્યાસ પટેલ ખાનપુરી